

Abans d'acabar l'any se sabran els detalls més debatuts de la consulta sobre la independència: la pregunta, la data i la via més factible per a realitzar-la. El Consell Assessor per a la Transició Nacional va analitzar-ne les possibilitats en un informe on comparava més processos independentistes.

La comissió d'estudi del dret a decidir del Parlament de Catalunya és qui ha de fer la proposta d'una pregunta, una data i una via per a la consulta sobre la independència de Catalunya. Hi treballen el grup parlamentari de CiU, el d'ERC, el del PSC, el d'ICV-EUiA i, del Grup Mixt, la CUP. El PSC, amb la seva defensa d'una consulta legal i acordada, ha esdevingut oposició frontal dins d'aquesta comissió, però les discussions per consensuar la pregunta les protagonitzen la resta de grups. Les decisions sobre la pregunta i la data haurien de ser acordades per tots quatre grups si volen transmetre una sensació de solidesa. La tercera decisió, la que afecta la via òptima per a fer la consulta, es

L'hora de la data i la pregunta

preveu més dilatada: en la mesura que el govern català es vol "carregar de raons", la primera de les vies decidides és demanar a l'Estat espanyol la transferència de la competència per a convocar referèndums mitjançant l'article 150.2. És evident que, tot i ser la primera via consensuada, aquesta no serà la definitiva, perquè el govern

espanyol ja ha dit que no traspasarà la competència. Per tant, el debat sobre el tipus de consulta que s'ha de convocar s'allargarà molt més que el de la pregunta i la data. En qualsevol cas, al final haurà de ser una consulta i no un referèndum: la diferència és que per tractar-se d'un referèndum, l'estat n'ha de donar el vist-i-plau, mentre

El Consell Assessor per a la Transició Nacional amb el president de la Generalitat, Artur Mas, i el conseller de Presidència, Francesc Homs.

Les preguntes dels referèndums

1980	1 QUEBEC "El govern del Quebec ha fet conèixer la seva proposta d'arribar, amb la resta del Canadà, a una nova entesa fundada en el principi de la igualtat entre els pobles; aquesta entesa permetria al Quebec d'adquirir el poder executiu de fer les seves lleis, de percebre els seus impostos i d'establir les seves relacions exteriors, allò que és la sobirania, i, al mateix temps, de mantenir amb el Canadà una associació econòmica que comporta l'ús d'una mateixa moneda; cap canvi d'estatut polític resultant d'aquestes negociacions no serà realitzat sense l'acord de la població a través d'un altre referèndum: en conseqüència, atorgueu al govern del Quebec el mandat de negociar l'entesa proposada entre el Quebec i el Canadà?"
1981	
1982	
1983	
1984	2 ESLOVÈNIA "La República d'Eslovènia hauria d'esdevenir un estat independent i sobirà?"
1985	
1986	3 GEÒRGIA "Dóna suport a la restauració de la independència de Geòrgia d'acord amb l'Acta de Declaració de la Independència de Geòrgia de 26 de maig de 1918?"
1987	
1988	
1989	5 ESTÒNIA "Voleu la restauració de la sobirania de l'estat i la independència de la República d'Estònia?"
1990	
1991	7 LITUÀNIA "Sou favorable a la idea que l'estat lituà hauria de ser una república democràtica independent?"
1992	
1993	9 ERITREA "Desitja que Eritrea sigui un país independent i sobirà?"
1994	
1995	1 QUEBEC "Esteu d'acord que el Quebec hauria d'esdevenir sobirà després d'haver fet una oferta formal al Canadà per una nova associació econòmica i política dins els termes de la llei respectant el futur del Quebec i de l'acord signat el 12 de juny de 1995?"
1996	
1997	TIMOR ORIENTAL "Accepta vostè l'autonomia especial proposada per a Timor Oriental dins de l'Estat Unitari de la República d'Indonèsia?" ACCEPTO o "Rebutja vostè l'autonomia especial proposada per a Timor Oriental, que comporta la separació de Timor Oriental d'Indonèsia?" REBUTJO .
1998	
1999	
2000	
2001	
2002	
2003	
2004	
2005	
2006	
2007	
2008	10 MONTENEGRO "Voleu que la República de Montenegro sigui un estat independent amb ple reconeixement legal i internacional?"
2009	
2010	11 SUDAN DEL SUD Butlleta amb dues opcions "Unitat" i "Secessió".
2011	
2012	12 PUERTO RICO Primera pregunta: "Està d'acord a mantenir la condició política territorial actual?" Sí / No Segona pregunta: "Estatut / Independència / Estat lliure associat"
2013	
2014	13 ESCÒCIA "Escòcia hauria de ser un país independent?"

Font: Consell Assessor per a la Transició Nacional a partir de Riddo, Joan, *Podem ser independents? Els nous estats del segle XXI* (RBA, 2012) i de dades a la xarxa.

que la consulta podria ser convocada per la Generalitat –a efectes pràctics, la diferència és que la consulta no pot coincidir amb el cens dels referèndums, que és el de les eleccions generals, autonòmiques i locals.

La qüestió de la qüestió. L'informe del Consell Assessor per a la Transició Nacional (CATN) que es presentà al juliol, i que ha estat bàsic per al treball de la comissió, ja destacava que la formulació de la pregunta havia de respondre als criteris de claredat i neutralitat. Sobretot perquè el codi de bones pràctiques sobre referèndums adoptat per la Comissió de Venècia (o Comissió Europea per a la Democràcia mitjançant la Llei, del Consell d'Europa) fa referència a aquests requisits i estableix que "la qüestió subjecta a votació ha de ser clara, no ha d'incloure cap error i no ha de suggerir cap tipus de resposta".

Les recomanacions poden semblar òbvies però no ho són tant (vegeu requadre sobre les preguntes en 15 referèndums), sobretot si es té en compte que algunes de les preguntes formulades en referèndums d'independència han estat tan críptiques com la que el va votar el Quebec, el 1995: "Esteu d'acord que el Quebec hauria d'esdevenir sobirà després d'haver fet una oferta formal al Canadà per una nova associació econòmica i política dins els termes de la llei respectant el futur del Quebec i de l'acord signat el 12 de juny de 1995?".

El mateix CATN diu, sobre els referèndums celebrats entre 1980 i 2014, que "les preguntes realitzades han estat per regla general molt curoses pel que fa a la seva neutralitat, si bé en el cas dels dos referèndums del Quebec la nostra opinió és que són els exemples segurament menys reeixits en termes de neutralitat" i "de claredat, malgrat que aquesta deficiència la comparteixen amb uns altres casos com els de Geòrgia, Letònia, Lituània, Timor Oriental, Montenegro i Puerto Rico."

El Consell Assessor conclou que "des de la perspectiva de la claredat de la pregunta i de la facilitat per a implementar els resultats de la consulta sembla clar que la fórmula més garantista és la de la pregunta directa sobre el vot favorable o no al fet que Catalunya esdevingui un estat independent".

Això implica també que la claredat ha d'afectar els termes que es fan servir; cal evitar les ambigüitats. Per això rebutjava, ja al juliol, un terme que el líder d'Unió Democràtica de Catalunya, Josep Antoni Duran i Lleida, ha defensat en els últims mesos, el d'estat propi: "Una pregunta que, sense estar centrada en l'estat independent, permetria conèixer quants ciutadans estan a favor d'un canvi rellevant de l'*statu quo*, podria consistir a emprar la locució 'd'estat propi' en lloc 'd'estat independent', ja que l'ambigüitat o polisèmia d'aquesta expressió permetria incloure en el seu si tant un estat independent com un estat membre d'una federació. Tanmateix, aquesta mateixa ambigüitat faria menys clara la pregunta i la identificació i implementació dels resultats".

Les preguntes poden ser molt més complexes, amb més de dues alternatives, per exemple. Aquesta possiblement seria una de les preferides d'un dels líders del sector crític del PSC, Àngel Ros, que fa uns mesos confessava a EL TEMPS que la seva opció és que, a la consulta, hi hagués una resposta sobre federalisme. "El model de la duplictat d'alternatives té l'avantatge de conèixer amb més precisió les preferències polítiques dels votants, però en canvi –adverteix l'informe del CATN– la pregunta i la implementació dels seus resultats és més complexa i menys clara".

El Consell Assessor considera que, en aquest cas, "la pregunta hauria d'incorporar com a mínim quatre alternatives, a tenor de les posicions expressades pels principals partits amb representació parlamentària: manteniment de l'*statu quo*, estat federat, estat confederat i

estat independent". Una pregunta amb quatre respostes no sols és complexa per això. "Cal afegir que en aquest cas la major part de les alternatives tenen un contingut que admet correccions pràctiques molt diferenciades i per tant tenen un contingut més difícil d'identificar per part dels votants: això succeeix amb la nua referència a l'estat federat o al confederat, però també fins i tot en relació al manteniment de l'*statu quo* ja que els defensors d'aquesta alternativa solen propugnar canvis o 'millores' –per exemple, en l'àmbit del finançament– que també obren un ampli espai d'imprecisió".

La conseqüència, doncs, seria que "el previsible fraccionament d'opcions resultants faria més difícil que se'n poguessin treure conclusions operatives". Més que una consulta seria "un sondeig d'opinió, certament molt qualificat". Per això l'opció triada pel CATN és una pregunta amb dues alternatives clares sobre "la constitució o no d'un estat independent".

Dia i hora. Sobre la data que es podria celebrar la consulta, el Consell Assessor per a la Transició Nacional tanca molt el ventall de possibilitats. A partir de diversos criteris, dos dels quals són observats a nivell internacional, l'informe del CATN conclou que la data òptima es troba entre el 24 d'agost de 2014 i el 21 de febrer de 2015 –tot i que un altre dels criteris assenyalava que l'ideal segons els acords CiU-ERC és fer-ho dins de 2014. Les convencions internacionals aconsellen distanciar, un mínim de tres mesos, les convocatòries de referèndums de les eleccions parlamentàries previstes. El

període esmentat és el que queda entre els tres mesos posteriors a les eleccions europees de la primavera de 2014 i els tres mesos anteriors a les eleccions municipals de 2015 (24 de maig de 2015).

Dins d'aquest període quedaria exclosa la data de l'11 de setembre perquè la mateixa Comissió de Venècia recomana al seu codi de bones pràctiques sobre referèndums "no fer coincidir la consulta amb un dia que tingui un fort component simbòlic-polític ja que podria influir tant en la participació com en el sentit del vot".

Un altre element que el CATN considera que cal tenir en compte és la celebració del referèndum a Escòcia, el 18 de setembre, i la influència que podria tenir en un sentit o un altre, depenent del resultat.

Les millors dates, si es vol desvincular el resultat del que pugui passar a Escòcia es troben, doncs, entre el 24 d'agost i el 17 de setembre i, en aquest període, només hi ha tres diumenges: 31 d'agost –descartable per trobar-se dins del període de vacances d'estiu–, 7 i 14 de setembre.

El CATN considera que aquestes dates compleixen encara un altre criteri, el purament necessari per a dotar la Generalitat de la infraestructura que demana una consulta. Com diu l'informe: "La necessitat de disposar del temps suficient per a fer front amb garanties als problemes organitzatius derivats de la consulta i per a la preparació curosa de les campanyes electorals de les institucions promotores i dels altres subjectes legítims".

Àlex Milian

PER NADAL, REGALA CULTURA

34

Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a [Facebook](#) i [Twitter](#)

Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.com